

Nr 446

Av herr **Andersson** i Örebro m. fl., om inrättande av en intendenttjänst vid nationalfonoteket.

(Lika lydande med motion nr 371 i Första kammaren)

Nationalfonoteket, som utgör en självständig avdelning av kungl. biblioteket, har som främsta uppgift att arkivera alla ljudupptagningar med svensk anknytning och ge forskare tillgång till ett rikt och viktigt material. I Europa finns sedan länge fonotek i praktiskt taget alla länder, det första grundades i Wien redan 1899. Det svenska nationalfonoteket började sin verksamhet på allvar först 1958, då Kungl. Maj:t befriade skivleveranserna till fonoteket från den dåvarande skivskatten. I samband med inflyttningen i nya lokaler i kungl. biblioteket 1962 knöts en assistenttjänst i lönegrad 11 (nu 13) till fonoteket och detta är än i dag hela den ordinarie personalen. Genom den våldsamma tillväxten av fonotekets samlingar och den starka ökningen av arbetsuppgifterna — både genom automatiskt följande ordnings- och katalogarbete och genom en oavbrutet följande ökad besöksfrekvens — har institutionen nu hamnat i en katastrofal arbetsituation som skärpes för varje månad. Man måste fråga sig om Sverige som enda land i Europa inte anser sig ha råd att ge sitt nationalfonotek resurser att på ett tillfredsställande sätt bedriva sin verksamhet!

Nationalfonotekets samlingar omfattar i dag ca 80 000 nummer, varav drygt 70 000 grammofonskivor. Både vad beträffar samlingarnas storlek och deras kvalitet måste fonoteket räknas till ett av de mest betydande i Europa, vilket också uppmärksammats i utländsk fackpress. Storleksmässigt är samlingarna f. n. på tredje plats i Europa efter de engelska och franska nationalfonoteken. Sedan 1962 har samlingarna vuxit från 8 000 till 80 000 nummer. Enbart under de två senaste åren har den årliga tillväxten varit omkring 20 000 nummer. Alla tecken tyder på att denna explosionsartade tillväxt kommer att fortsätta de närmaste 5–6 åren. Detta innebär att fonotekets samlingar redan 1969 kommer att uppgå till omkring 100 000 nummer.

Fonoteket disponerar f. n. en assistenttjänst i lönegrad 13 som, tillsammans med en bibliotekarie som sporadiskt utlånas från annan avdelning, har att ansvara för accessering, uppsortering av inkomna gåvor och leveranser, kontroll av leveranser och nytillkomna producenter, inköp, katalogisering, bandkopiering, expeditionstjänst m. m. Utländska fonotek disponerar i genomsnitt en person på 10 000 nummer. För nationalfonotekets vidkommande skulle motsvarande arbetsstyrka betyda en personal på 8 personer. Denna styrka skulle också vara tillräcklig för att handlägga de löpande göromålen samt för att successivt inhämta nuvarande restantier på ca

60 000 okatalogiserade nummer inom loppet av 10–15 år. Som jämförelse kan nämnas att nationalfonoteken i Norge, Finland och Polen disponerar en arbetsstyrka på tre personer för en samling på ca 10 000 nummer.

Det är självfallet orealistiskt att i dagens pressade ekonomiska läge ge fonoteket de personalresurser som onekligen krävs för att institutionen skall kunna fungera helt tillfredsställande och ge forskare och allmänhet den service man har rätt att fordra av ett nationalfonotek. Men det bör kraftigt understrykas att situationen är ohållbar och att snabba åtgärder måste vidtagas för att förhindra verksamhetens totala sammanbrott. Med en hård prioritering av enbart de allra viktigaste arbetsuppgifterna, såsom tillväxten av antalet nyinkomna skivor är, med leveranskontroll, inköpsbevakning samt katalogisering i en sådan takt att de totala restantierna åtminstone inte ökar i omfång, krävs i dag en arbetsstyrka på 5 personer. Det måste till varje pris undvikas att antalet okatalogiserade nummer överstiger 100 000. Det skulle nämligen ta 5 heltidsanställda katalogisatörer drygt 20 år att inhämta denna eftersläpning vid sidan av den löpande årliga katalogiseringen.

Vid sidan av nämnda arbetsuppgifter har nationalfonoteket åtagit sig att arkivera en rad privata och offentliga ljudarkiv, bl. a. från Operan, Konsertföreningen, Drottningholmsteatern och IBRA radio, samt att i samarbete med riksdagens bandinspelningstjänst göra röstprov av riksdagens samtliga ledamöter. Dessutom har man startat en riksomfattande räddningsaktion för gamla fonografcyllindrar som genom fonotekets försorg kommer att bandas av och registreras så att de inspelade rösterna kan identifieras. När man vet, att i det bland de uppskattningsvis 8 000 fonografcyllindrar som finns bevarade i vårt land bör finnas upptagningar av t. ex. August Strindberg samt en rad av 1800-talets och det tidigare 1900-talets främsta skådespelare och sångare, inser man hur angelägen denna aktion är, i all synnerhet som vaxcyllindrarnas bräcklighet i förening med modevågen att samla fonografcyllindrar gör att större delen av dessa ca 8 000 cyllindrar kan vara förstörda inom loppet av några få år. Denna aktion kräver självfallet arbetskraft i form av inspelningstekniker och musik- och teaterkunnig personal för registrering och identifiering av cyllindrarna.

Alla de nämnda arbetsuppgifterna är av sådan angelägenhetsgrad att de inte kan uppskjutas. Det är också orealistiskt att tro att alla dessa uppgifter kan handhas av en enda person. Det är därför ofrånkomligt att statsmakterna redan nu vidtar åtgärder för att förstärka personalen.

Det skulle mot bakgrunden av vad här anförts ligga nära till hands att kritisera riksbibliotekaren för att nationalfonoteket tillåtits expandera till denna grad innan statsmakterna ställt de erforderliga personalresurserna till förfogande. Det torde emellertid vara verksledningens uppfattning att man endast har en kort tidsfrist att rädda äldre skivmaterial. Inte minst beroende på den radikala moderniseringen av den auditiva tekniken vrakas just dessa år väldiga massor av dylikt material. Fonotekets räddningsaktioner hade med all säkerhet kommit för sent om de uppskjutits ytterligare någon tid. Vi är medvetna om att ett mera slutgiltigt ställningstagande till bl. a. fonotekets personalorganisation måste avvakta den nu för statskontoret

planerade utredningen. Vi anser dock att en mera permanent ledartjänst för nationalfonoteksarbetet är ytterst brådskande och i själva verket en förutsättning för den fortsatta planering av verksamheten, vilken i själva verket genom sin centralisering måste betraktas som en klar rationalisering för framtiden.

Det är därför angeläget att inrätta en intendenttjänst vid nationalfonoteket i enlighet med riksbibliotekariens petita för 1967/68 och 1968/69 som ett första steg vid en ofrånkomlig personalförstärkning. Det är uppenbart att en sådan tjänst ej kan skapas inom ramen för det anslag som föreslagits i årets statsverksproposition.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att fr. o. m. budgetåret 1968/69 inrätta en intendenttjänst vid nationalfonoteket.

Stockholm den 25 januari 1968

Sven G. Andersson (fp)
i Örebro

Mac P. Hamrin (fp)
i Kalmar

Folke Nihlfors (fp)
